

Nr 21.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående viss ändring beträffande användningen av ordinarie anslaget till understödjande av premiering av nötboskap; given Stockholms slott den 13 december 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att besluta sådan ändring beträffande användningen av det å nionde huvudtiteln under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar» upptagna ordinarie anslag å 165,000 kronor till understödjande av premiering av nötboskap, att den del av detta anslag, som skall användas för tilläggspris för tjurar, tillhörande tjurförening, från och med år 1919 ökas från 70,000 kronor till 110,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, därest under något år sistnämnda belopp ej skulle behöva i sin helhet eller till någon del tagas i anspråk för detta ändamål, anvisa det sålunda tillgängliga beloppet för andra till nötboskapspremieringen hörande ändamål.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 december 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:
Under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar» finnes upptaget ett särskilt anslag till understödjande av premiering av nötboskap, från vilket anslag bidrag utgå till hushållningssällskap med belopp, som från varje sällskaps område icke må överstiga vad sällskapet eller landstinget, vart för sig eller i förening, tillskjuter för samma ändamål. Detta anslag bestämdes av 1917 års riksdag till 165,000 kronor, därav 70,000 kronor skola användas för tilläggspris för tjurar, tillhörande tjurförening, med rätt för Kungl. Maj:t att, därest under året sistnämnda belopp ej skulle behöva i sin helhet eller till någon del tagas i anspråk för detta ändamål, anvisa det sålunda tillgängliga beloppet för andra till nötboskapspremieringen hörande ändamål. Det sålunda för tilläggspris åt föreningstjurar av-

sedda beloppet fastställdes till sagda storlek redan av 1914 års förra riksdag i samband med att vissa ändringar i sättet för utdelande av dylika tilläggspris funnos böra vidtagas.

Angående de villkor, under vilka dylika tilläggspris till förenings-tjurar må kunna utgå, innehåller det nu gällande, den 17 november 1914 (nr 404) utfärdade reglementet för den med statsmedel understödda nötboskapspremieringen i § 5 11) C följande bestämmelser, avseende tjurar av oblandad ras:

a) att för sådant tilläggspris icke må av statsmedel utgå högre belopp än 75 kronor för år;

b) att stadgar för tjurförening, till vilken tilläggspris utgår, äro fastställda av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott;

c) att minst halva antalet av föreningens kor tillhör ägare eller brukare, vilkas odlade jord icke överstiger sammanlagt 40 hektar och som idka jordbruk såsom huvudsaklig näring eller väsentlig binäring; samt

d) att förening är skyldig att årligen till hushållningssällskapet avlämna fullständig redogörelse över sitt arbete och sin ekonomi;

börande inom de distrikt, där premiering av tjurar ej årligen återkommer inom ett och samma område, de tilläggspris, som tillerkännas tjurförening, utgå även under följande år, till dess sådan premiering inom området ånyo äger rum, dock först sedan styrkt blivit, att tjuren väl vårdats och att de för prisets utdelande i övrigt föreskrivna villkoren blivit uppfyllda.

Enligt samma reglemente §§ 2 och 4 bestämmer vederbörande hushållningssällskap eller dess förvaltningsutskott för varje år, å vilka ställen inom distriktet premieringsmöten skola hållas under året samt det område, för vilket premieringen vid varje av dessa ställen huvudsakligen skall vara avsedd, under det att tiden för premieringsmötena bestämmas av premieringsnämndens ordförande, dock ej tidigare än under april månad eller senare än under oktober månad. Särskild tjurpremiering inom område, där ej allmän premiering för året äger rum, kan försiggå vid vilken tid av året som helst.

Uti skrivelse den 19 mars 1918 har Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anhallit om medgivande att få vid samma års premiering av nötboskap göra vissa avvikelser från gällande premieringsreglemente, och har utskottet därvid anfört bland annat följande.

Under nuvarande för bedrivande av avelsarbete med nötboskap synnerligen svåra tider syntes, enligt förvaltningsutskottets mening, nötboskapspremiering, utförd på hittills brukligt och för erhållande av statsbidrag föreskrivet sätt, svårigen

kunna i sådan utsträckning, som nu vore nödigt, främja denna avel eller ens i huvudsak bibehålla den på dess hittills vunna ståndpunkt. Djuren vore icke nu i den kondition, att ens en någorlunda god tillslutning kunde förväntas, och ej heller vore premieringsprisen av den storlek, att de kunde locka djurägarna att föra sina djur ofta långa vägar till uppvisning å premieringsplatserna, och slutligen vore ävenledes de tilläggspris för tjurföreningstjurar, vartill medel stode till buds, alltför låga i betraktande av nuvarande höga pris på nötboskap. Med företagande av premiering enligt nu gällande grunder skulle sålunda enligt utskottets mening knappast vinnas annat än att enstaka djur komme att hemföra vissa pris till sina ägare, utan att därmed avelsarbetet inom de särskilda stammarna i nämnvärd mån främjades. Detta avelsarbete utfördes i Södermanlands län, vad beträffade det stora flertalet djur, av tjurföreningarna. Och skulle dessa föreningar icke längre kunna sammanhållas — vartill tecken visade sig — så komme det avelsarbete, som nu bedrevs inom dem, att avstanna och kreatursstammarna att oundvikligen gå tillbaka, en eventualitet, som skulle kräva många års arbete och uppoffringar att åter gottgöra. Förvaltningsutskottet ansåge därför, att den viktigaste åtgärd, som för närvarande kunde vidtagas för bevarande av nötboskapsaveln på dess nuvarande ståndpunkt, vore att försöka hålla tjurföreningarna tillsammans, men därtill fordrades med nödvändighet, att föreningarna erhöles ett väsentligt kraftigare ekonomiskt stöd än det, som hittills kunnat lämnas dem. Då emellertid under pågående kristid alltjämt ökade anspråk ställdes på hushållningssällskapet, ansåge sig förvaltningsutskottet icke kunna av hushållningssällskapet äska ökade bidrag även för nu ifrågavarande ändamål, utan utskottet tänkte sig, att premieringen, med någon ändring i nu gällande bestämmelser, skulle kunna göras mera effektiv på följande sätt: förvaltningsutskottet skulle icke på förhand fastställa vissa premieringsplatser utan inbjuda de mindre jordbrukarna, särskilt tjurföreningarna och deras medlemmar, att anmäla och uppvisa djur å vissa av dem själva föreslagna mötesplatser med minst 25 djur, vilka premierades på vanligt sätt. Tiden för premieringen skulle utsättas till tidigast den 1 juli, för att djuren skulle hinna komma i någorlunda gott hull. Vidare beräknade utskottet, att å de till priser vid denna allmänna premiering anvisade medel komme att uppstå ett avsevärt överskott. Detta överskott, av såväl sällskapets anslag som även av statsbidraget, borde tillsammans med de av staten och hushållningssällskapet speciellt till premiering av tjurföreningstjurar anvisade medlen användas till utdelande av tilläggspris för tjurföreningstjurar. På detta sätt kunde tjurföreningsprisen väsentligt höjas, och utskottet tänkte sig, att högsta sammanlagda beloppet för tilläggspris till tjurföreningstjur borde kunna sättas ända till 300 kronor. Genom en sådan kraftig ekonomisk hjälp ansåge utskottet, att tjurföreningarna skulle kunna tillsvidare sammanhållas till största fromma för avelsarbetet.

Med anledning av vad förvaltningsutskottet sålunda anfört har lantbruksstyrelsen, efter att hava inhämtat yttrande i ämnet från statskonsulenten i boskapskötsel, i utlåtande den 6 maj 1918 anfört följande:

»I likhet med Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner lantbruksstyrelsen det vara synnerligen angeläget, att under nu rådande för nötkreatursaveln tryckta förhållanden alla lämpliga åtgärder vidtagas för att vidmakthålla ännu i verksamhet varande tjurföreningar. Även om nötboskapspremieringens fortsatta bedrivande efter sedvanliga grunder är av stor betydelse för det

allmänna avelsarbetets uppehållande, torde det ej vara tvivel underkastat, att det är av ännu större vikt att tillse, att tjurföreningarna beredes möjlighet fortsätta sin gagnande verksamhet, detta ej minst därför, att erfarenheten visat, att stora svårigheter möta att återuppliva denna verksamhet inom en ort, där den en gång fått avstanna. Skulle av sådan anledning avvikelse från gällande föreskrifter i reglementet för den med statsmedel understödda nötboskapspremieringen tillfälligtvis behöva ske, synes detta icke böra lägga hinder i vägen för ändamålets vinnande.

Vad beträffar förevarande framställning, i vad den avser medgivande att göra dylik avvikelse från stadgandet i § 2 mom. 1 av reglementet för den med statsmedel understödda nötboskapspremieringen, i vilket mom. föreskrift lämnas rörande åläggandet att bestämma å vilka platser premieringsmöten skola hållas, hyser lantbruksstyrelsen under nuvarande förhållanden ingen betänklighet mot framställningen i detta avseende, dock under förutsättning att platserna varda så långt i förväg fastställda, att lantbruksstyrelsen kan i föreskriven ordning därom bliva underrättad. Då emellertid stadgandet i fråga icke torde lägga hinder i vägen för hushållningssällskapet eller förvaltningsutskottet, att åt premieringsnämnden överlåta bestämmandet av premieringsplatserna, synes framställningen i denna del icke behöva föranleda någon Kungl. Maj:ts särskilda åtgärd.

Beträffande åter den senare delen av förevarande framställning så, ehuru de svårigheter, varmed tjurföreningarna för närvarande hava att kämpa, ej uteslutande äro av ekonomisk art, torde det dock vara uppenbart, att ökade pekuniära understöd till dem utgöra ett ganska verksamt medel att hålla dem i fortsatt verksamhet. Då under rådande omständigheter flerstädes tillslutningen av hondjur till årets premiering kan beräknas bli jämförelsevis liten och tjurföreningarna alltså torde kunna påräkna endast en förminskad inkomst av frisedelsinlösen, torde det för närvarande vara av särskilt stor betydelse, att tjurföreningarna må kunna tillföras en verklig inkomst genom mottagna tilläggspris. Det är detta som Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott velat ernå genom ifrågavarande del av sin framställning, till vilken lantbruksstyrelsen på ovan anförda skäl vill i huvudsak tillstyrka bifall.

Då de förhållanden, vilka påverkat förvaltningsutskottet att i denna fråga vända sig till Kungl. Maj:t, med säkerhet äro rådande även inom andra hushållningssällskaps områden, synes tillfälle böra beredas samtliga de hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som pröva sådant önskvärt, att vid årets nötboskapspremieringar låta tillämpa eventuella medgivanden i förevarande avseende. Lantbruksstyrelsen anser därför, att under innevarande år det må medgivas hushållningssällskap, som prövar sådant nödigt för fortsatt uppehållande av tjurföreningarnas verksamhet, tilldela dessa ett förhöjt understöd i form av tilläggspris enligt gällande reglemente för den med statsmedel understödda nötboskapspremieringen § 5 11) c, att till sådana tilläggspris av statsmedel använda ej endast särskilt för detta ändamål anvisade anslag utan även därutöver till premiering av nötboskap anvisat statsanslag i den mån sådant ej tagits i anspråk för andra premieringsändamål.

För att ett sådant medgivande må kunna bli fullt verksamt torde salunda erfordras, att Kungl. Maj:t för innevarande år medgiver den avvikelse från § 5 11) C a) i reglementet för den med statsmedel understödda nötboskapspremieringen, att tilläggspris må av statsmedel utgå med högre belopp än gällande bestämmelser

medgiva, därvid beloppet lämpligen torde böra bestämmas till högst 150 kronor för år räknat.»

Statskontoret har i utlåtande den 28 augusti 1918 i ärendet anfört i huvudsak följande:

I likhet med lantbruksstyrelsen ansåge statskontoret den av Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott gjorda framställningen, så vitt densamma anginge premieringsplatsernas bestämmande, icke behöva föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Beträffande den föreslagna ändringen i fråga om tilläggspris för tjurföreningar ville statskontoret erinra, att, när Kungl. Maj:t hos 1914 års förra riksdag begärde höjning av ifrågavarande anslag, även vissa grunder för anslaget disposition för riksdagen framlades, bland annat bestämmelsen att tilläggspriset för föreningstjurar skulle utgå med visst årligt belopp, högst 75 kronor, samt att dessa grunder blevo av riksdagen vid anslagshöjningens beviljande godkända.

I betraktande härav och då därjämte den nu föreslagna höjningen av nyssberörda tilläggspris icke syntes kunna medgivas utan att det av riksdagen för tilläggspris åt föreningstjurar anvisade anslagsbeloppet överskredes, hyste statskontoret principiella betänkligheter mot att tillråda, det höjningen medgäves, innan frågan framlagts för riksdagen, och ansåge sig statskontoret alltså böra hemställa, att det framställda förslaget, vad 1918 års premieringar anginge, icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Departements-
chefen.

Med anledning av att statskontorets utlåtande inkom till jordbruksdepartementet först den 31 augusti 1918, vid vilken tid årets premieringar torde nästan överallt hava avslutats, har ärendet icke kunnat underställas Kungl. Maj:ts prövning å sådan tid, att något på 1918 års premieringar inverkan beslut i frågan kunnat fattas. Detta har emellertid i själva verket icke varit av någon betydelse. Uppenbart torde nämligen vara, att, på sätt lantbruksstyrelsen och statskontoret framhållit, de nuvarande bestämmelserna icke utgöra hinder för hushållningssällskap eller förvaltningsutskott att åt premieringsnämnd överlåta bestämmandet av premieringsplatserna och att härvid det förslag till sakens ordnande, som nu framlagts, må vinna beaktande. Och vad angår förslaget att tilläggspris av statsmedel till tjurföreningstjurar må utgå med högre belopp än nuvarande bestämmelser medgiva, kräver, såsom statskontoret framhållit, ett bifall till detta förslag riksdagens medverkan, enär för förslaget genomförande påtagligen fordras ökning av den för dylika tilläggspris avsedda delen av nötboskapspremieringsanslaget.

Ehuru numera de allmänna förhållandena blivit väsentligt förändrade, sedan förvaltningsutskottets framställning avläts, finner jag den till grund för densamma liggande åskådningen, att tjurföreningarna för sitt vidmakthållande äro i behov av ökat understöd, vara så välgrundad,

att jag anser åtgärder i detta syfte böra vidtagas för att tillämpas för framtiden. Jag vidhåller till alla delar de åsikter, jag vid statsverkspropositionen till 1914 års förra riksdag uttalade angående dessa föreningars stora betydelse för premieringsväsendet och avelsarbetet, särskilt inom det mindre jordbruket, och anser fortsatta åtgärder på nötkreatursavelns höjande böra lämpligast inriktas just på tjurföreningsväsendet.

I betraktande härav och med hänsyn till penningvärdets fall finner jag det belopp av statsmedel, som må användas till tilläggspris åt föreningstjurar, böra höjas. Då emellertid premieringsanslagets sammanlagda belopp icke torde böra nu undergå förändring och för att statsmedel må till icke alltför obetydligt belopp återstå disponibla även för andra premieringsändamål, anser jag mig ej kunna förorda, att det belopp av det ordinarie anslaget, som skall utgå till tilläggspris åt föreningstjurar, undergår större höjning än från 70,000 kronor till 110,000 kronor. Då anslaget är 165,000 kronor samt omkring 15,000 kronor pläga åtgå till utarbetande och utgivande av stamböcker, skulle omkring 40,000 kronor av statsmedel återstå till övriga premieringsutgifter. I samband härmed bör det högsta årsbelopp, som av statsmedel må utgå såsom tilläggspris till föreningstjur, för närvarande 75 kronor, höjas, och torde denna höjning kunna ske till det av lantbruksstyrelsen föreslagna beloppet, 150 kronor. Denna höjning är visserligen relativt större än den nyss av mig förordade ökningen av motsvarande del av statsanslaget, men en överensstämmelse härutinnan torde icke vara oundgängligen nödvändig. Höjningen av maximibeloppet för de enskilda prisen blir nämligen för sin tillämpning beroende av tillgången å medel. Genom att densamma göres jämförelsevis stor, erhåller emellertid premieringsnämnden större frihet att i de särskilda fallen förfara efter omständigheterna.

Jag vill framhålla, att dessa ändringar icke förutsätta någon ökning i de medel, som från hushållningssällskap eller landsting tillskjutas för premieringsväsendet i dess helhet.

Ovanberörda höjning från 70,000 till 110,000 kronor kräver som sagt riksdagens medverkan. För att ändringen må så snart som möjligt kunna medföra avsedd verkan till nötboskapsavelns gagn bör den tillämpas redan från och med år 1919.

Jag får på grund av vad jag sålunda anfört hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta sådan ändring beträffande användningen av det å nionde huvudtiteln under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar» upptagna ordinarie anslag å 165,000 kronor

till understödjande av premiering av nötboskap, att den del av detta anslag, som skall användas för tilläggspris för tjurar, tillhörande tjur-förening, från och med år 1919 ökas från 70,000 kronor till 110,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, därest under något år sistnämnda belopp ej skulle behöva i sin helhet eller till någon del tagas i anspråk för detta ändamål, anvisa det sålunda tillgängliga beloppet för andra till nötboskapspremieringen hörande ändamål.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet skulle med den lydelse, bilaga — till detta protokoll utvisar, i vanlig ordning utfärdas.

Ur protokollet:

J. Poss.